

KREŠŤAN

POLITICKÉ A SPOLOČENSKÉ KATOLÍCKE NOVINY
 VYCHÁDZAJÚ KAŽDÚ SOBOTU NA ŠESTNÁST STRANÁCH.

Predplatná cena:
 Na celý rok — — — — 4.— koruny.
 Na pol roka — — — — 2.— „
 Na štvrt roka — — — — 1.— „
Jednotlivé číslo 8 hal.

Zodpovedný redaktor:
 Dr. ALEXANDER ERNSZT,
 pap. komorník.
 Za vydanie zodpovedný
 JÁN MOLNÁR, prälát

Redakcia a vydavateľstvo:
 Budapešť, IV. ker., Ferencz-József-rakpart 27. szám
 sem sa majú posielat' predplatky, taktiež dopisy do novin
 ohlasy a náhodné reklamácie. Ceny ohlasov dia tarify.
 Rukopisy sa nazpak nedavajú.

Zrýchlenie zakončenia svetovej vojny.

Sprísnený boj podmorskými loďami.

Amerika v službe antantu.

S minulým týždňom zostrily sa boje svetovej vojny. Naši nepriatelia najbezočivejším spôsobom odmietli vyzvanie, ktorým sme sa k nim obrátili cieľom zakončenia svetovej vojny a uzavretia pokoja. Osvedčili sa, že len vtedy uzavrú pokoj, keď celkom zbijú naše, na všetkých bojištiach posiaľ víťazné armády a keď privolíme k tomu, aby rozkusovali Nemecko, Rakúsko, Uhorsko, Bulharsko a Turecko. Ponevác na bojištiach nevedia docieľit' žiadnych úspechov, preto jednotajne preťahujú vojnu a na tom špekulujú, aby nás najprv vysilili a obyvateľstvo štátov, čo sa proti nim bránia, vyhladovali.

Proti tomuto nešlachetnému zámeru, každého citu ľudskosti pozbavených nepriateľov, prinútení sme boli rozhodne zakročit'. Preto aj hlavné veliteľstvo Nemecka, spolu s naším hlavným veli-

Zjavenie sa Panny Marie lurdskej.

telstvom uzavrely, že Anglicko, Francúzsko a Taliansko obkolesia podmorskými loďami a potopia každú loď, čo ku brehom týchto krajín pláva. Vodcovia našej morskej válečnej sily tým len to chcú docieľiť, aby Amerika muníciu a zbraň nemohla lífrovať antantu; aby nepriateľské nám štáty jeden druhému ku pomoci nemohly dovážať voj-ká a aby po mori oni tiež nemohly dostávať potravné články.

Rýchle zakončenie svetovej vojny a neslýchaného krviprelievania je jedinkým cieľom zo streného boja podmorskými loďami. Či sa nám to úplne pošťastí, nemožno vopred s istotou povedať, hlavné veliteľia našich víťazných armád pevne v tom ufajú.

Amerike sa to pravda nelúbi, že s našimi nepriateľmi nemôže viac kšefty robiť. Ako je totiž dokázané, Amerika počas svetovej vojny štátom antantu: Anglicku, Francúzsku, Rusku a Taliansku, kanóny, muníciu, rôzny válečný materiál lífrovala v hodnote vyše 20 miliárdov. Jestli teda medzi Amerikou a štátmi antantu prestane každá možnosť premávky po mori, Amerika príde o nepočítané, veľmi masné kšefty. Preto *Wilson*, predseda Spojených Štátov Severnej Ameriky, ktorý poslal s tým zavádzal celý svet, že je opravdovým priateľom rýchleho zakončenia svetovej vojny a uzavretia pokoja, shodil larvu a nielen že s Nemeckom pretrhol diplomatické spojenie, ku podobnému kroku vyzval vlády všetkých neutrálnych mocností v Európe, lež ešte i vojnu vyhrožuje sa Nemecku a jeho spojencom.

Z tohoto zrejme vidno, že *Wilson* nikdy nebol uprimným priateľom pokoja a Európy. Prítomne sa ale hrozne sklamal. Vlády neutrálnych štátov: Švajciarska, Španielska, Holandska, Švédska a Norvégska rozhodne odmrstily vyzvanie *Wilsona*, ktorý jeho pokračovaním nepodvratne dokázal, že sa predal Anglicku a že celá Amerika stojí v službe antantu.

Bratia Katolíci! Čítajte a predplácajte len v čisto katolíckom duchu písané noviny. Takéto noviny sú «Kresťan». «Kresťan» už cez XXIV. štyriadvadsať rokov bráni našu cirkev, zastáva našu svätú vieru a zmužile bojuje za všetky oprávnené záujmy Slovákov.

Z válečného zasadnutia krajinského zákonodarstva.

Kresťanská ľudová strana v práci.

Ako sa Tiszova vláda prehrešuje proti ľudu.

V snemovni krajinských vyslancov už od dlhšieho času ostrým válečným mydlom umývajú Tiszovu vládu a celú pracovnú stranu za tie veľké hriechy a nedbanlivosti, aké títo páni spáchali a páchajú proti ľudu Uhorska. Ako pri pojednávaní všetkých politických otázok kresťanská ľudová strana i veľú rozhodne zakročila v záujme ľudu. Preto aj každého zdravo smýšľajúceho občana pozornosť obraciame na tie veľavýznamne reči, ktoré vyslanci kresťanskej ľudovej strany, *Karol Huszár*, *Ján Bartos*, *Štefan Rakovszky*, povedali z tejto príležitosti a ktoré podávame v nasledovných vyťahoch. Rad rečníkov kresť. ľudovej strany týmito slovami otvoril vyslanec

Karol Huszár.

Vláda najväčšie farchy uvažuje na plecía ľudu, jeho práva a slobody ale nerozširuje. Všetkého ceny maximujú, čokoľvek dorába a predáva hospodár, čo ale hospodári a robotnícky ľud kupujú, toho ceny nie sú ustálené. Vláda nechce slušne a dľa zásluh odmeniť preveľké krvavé obete ľudu.

Nového kráľa máme, pod vládou nového kráľa chceme mať nový ľud, ktorý jeho demokratickou silou, jeho statočnosťou, jeho čistou mravnosťou, svojím vlastným záujmom, záujmom vlasti a záujmom trónu slúži rovnakou vernosťou. Najširšie vrstvy ľudu uplatňovať sa majú nielen vo válečnej sile, po bojstách krvou presiaknutých, lež aj vo verejnom živote. Kto prekáža uplatňovanie sa ľudu, ten hlboko prehrešuje sa proti záujmom celej krajiny, celého národa a proti celému obecnstvu Uhorska. My pod demokraciou nerozumieme jedine číselnú prevahu surových vrstvi. Pred mojimi očami demokracia neznamená iné, ako možnosť toho, aby každý schopný človek, nech si odkiaľkoľvek, i z najnižších vrstvi pochádza, otvorenú cestu našiel v celej krajine, svoje schopnosti uplatníť vo všetkých odvetviach verejného života, v hospodárstve, vo vedách tak, ako aj v politike.

My pri všetkých prácach, agitáciach, ľud vzdelávajúcich snahách našich, vždy na tom pracujeme, aby vtedy, keď v ľudu vzbudzujeme náklonnosť ku samospráve, oduševnenie za slobodu a demokraciu, pracujúce vrstvy ľudu spolu presvedčili sme aj o veľkých zodpovednosťach, aké ich očakávajú v živote štátu.

Doba po vojne nasledujúca bude takou dobou, na ktorej vchode bude stáť nápis: *Všetko za ľud, lež všetko spolu s ľudom.* (Hlučné schvaľovanie z ľavej)

Ľudu strelných zákop treba dať jeho práva, aby z bojstia domov prišli hrdinovia videli, že nie sú oklamani. Veď krajina a kráľ ešte aj inokedy môžu potrebovať tento ľud a utisnutí byť na jeho vernosť.

Vláda pod vojnou sriadila kruh účinkovania hlav-

ných županov. Urobila to zo stranníckych ohľadov. Malých skleparov a flaniarky pokutujú, veľkých užerníkov s tovarom, banky a kartelly ale neopovážia sa ani dotknúť. Zmrzačení invalidi, válečné vdovy, válečné siroty a doma ostávajú ubohí rodičia, chlieb vyhladávajúcich im hrdinov, trpia hlad.

Pre zneužívania, páchané pri válečných lifrovaniach, treba bolo zdvihnúť 1250 pravôt, pri ktorých asi na 2000 rokov odsúdili hriechnikov. Toto je zrejším dôkazom, že naše sprostredkujúce kupectvo pracuje na zcela nemravnom a neludskom základe. Pracuje s osohom 300—500 percentov, miesto toho, že by spokojní boli s 20 percentami.

Nikto nemá práva ku svojmu rapídному zbohatnutiu upotrebiť tú dobu, keď krv v potokoch tečie, keď milióny umierajú, aby priemyselné podniky, veľké banky, majitelia domov proti nepriateľom dostali dostatočnej obrany. Táto doba nemá byť upotrebená ku sľúbeniu nesmierneho bohatstva, bo ona má byť dobou ochotnej nacionalnej obetivosti. (Čulé schvaľovanie z Iavej.) Ja každé zbohatnutie, nech si ono bolo zadovážené v obere poľnohospodárskom, priemyselníkom alebo ochodníkom, meriam s podozrivým okom, bo ono vtedy povstalo, keď milióny zomreli za tých, čo zbohatli. Majetné spoločenské triedy, majetní ľudia poľahke obyvateľstva krajiny stupňované povinnosti majú aj počas pokoja. Mravné a hmotné povinnosti majetnosti ale stonásobneba tisícnásobne majú byť počas vojny, keď na bojiskách krv a život obetujú tí, čo v najviac pádoch nemajú iného, ako ich vlast. (Tak je! z Iavej.)

Proti užerníkom s tovarom vrchnosti nezakročujú s potrebnou prísornosťou, pri rekvirovaniach ale majú ešte aj zrno ku siatiu a konvenciu čelade. Z toho ale veľká bieda môže povstať, bo pri takom pokračovaní hospodári ľahko ztratia chuť ku prevádzaniu vydatného hospodárstva. Desat a desatisíc hospodárov je v krajine, ktorí nemajú kukurice, ovsu, jačmeňa ku siatiu. Toto môže opravde veľké nešťastie byť pre celú krajinu. Jestli minister hospodárom nevie zaopatríť potrebné zrno ku siatiu, nech opustí jeho miesto.

Pozornosť vlády na to obraciam a myslím, že v tom celá opposícia bude so mnou súhlasíť, aby všetky také majetky, či sú to malé, stredné alebo veľké majetky, keď ich majitelia nevládzu ich obrobiť, do ruky vzal štát a obrábal ich buď verejnou silou, buď zajatcami, alebo vojskom, bo veď túto vojnu, ako sme to videli z proklamovania terajšieho boja s podmorskými loďami, rozhodne zvlášte otázka stravovania. Roku 1917. v Uhorsku nesmie byť ani kúska neobrobenej pôdy.

Robotníctvo sa tiež veľmi ponosuje. Obranu robotníckej triedy treba vyvinovať. Poistenie proti chorobám rozprestrieť treba aj na domovú a hospodársku čelad. Priemyselní dozoreci väčší pozor by mali dávať na to, aby vo fabrikách na smrť nespracovali sa nedospelé deti a to aj pri nočnej práci.

Práve d...es čítame s privolením vlády vydané najnovšie nariadenie, ktorým v Budapešti na jeden mesiac

zastavili vyučovanie v hlavnomestských školách. Nuž či ešte není na tom dosť, že po celej krajine už od viac rokov stá a stá škôl je zatvorených, (Tak je! z Iavej.) že nachodia sa dediny, v ktorých od dvoch rokov nevyučujú. Ja len o tom hovorím, čo istotne viem. Včul ale už aj v Budapešti skraccujú školský rok. Jestli je pravda, že v Budapešti pre nedostatok uhlia zatvorili školy, *vtedy treba zatvoríť aj tých, čo tento nedostatok zapríčinili.*

O koľko menej škody mala by krajina z toho, keby v Budapešti miesto škôl na celý mesiac február zatvorili kaviarne, miestnosti na roztopašné zábavky, mozy, divadlá, v ktorých nielen ku kurivu, lež aj ku dorábaniu plynu, ku osvetleniu, spotrebujú množstvo uhlia. Jestli počas vojny treba je sporovať, nech to robia pri takých zcela zbytočných veciach, ako je luxus, nie ale v školách. (Schvaľovanie z Iavej.)

Ctená Snemovňa nech naloží vláde, aby vydala potrebné nariadenia ohľadom toho, aby po demobilisácii a pred všeobecnými voľbami, medzi voličmi ešte raz prevedený bol náhradný popis a do lajstru voličov vzatí boli všetci, čo z neho z omylu vystali, alebo medzi časom zadovážali si právo, aby boli voličmi.

Ja myslím, že pán minister vnútorných záležitostí bude mať toľko citu ku nahliadnutiu oprávnenia mojej požiadavky, keď v jeho návrhu, ktorý najbližšie budeme pojednávať, váhu kladie na to, *aby každého hrdinu meno zvečnené bolo na mramorovej tabuli, alebo iným spôsobom v každej jednotlivéj obci, vtedy mená týchto hrdinov nenapíšte len na steny obecných domov, lež dajte im občiansku rovnoprávnosť a vpište ich do volebných lajstrov. Povstanú nové účastinárske spoločnosti, ktorých direktori procentá dostanú od toho, koľko mien dôstojníkov a obecných hrdinov napísali na tie tabule. Za meno dôstojníka päť korún a za meno obecného hrdinu tri koruny sľubujú direktorom tej novej spoločnosti. (Hnutie.)*

Viem, že to není dielom pána ministra vnútorných záležitostí, táto firma ale — ako pamiatku hrdinov zvečňujúca účastinárska spoločnosť — na jej podnik dostala už ochrannú známku. (Hrúza! z Iavej.) *Krv sa zbúri človeka, keď si na to pomyslí, že už aj z hrdinských zomrelých kožu chce sľiečť kšeftárska špekulácia!*

Rečníkovi početní blahoželali z celej opposície.

(Pokračovanie nasleduje.)

Osvietení páni biskupi o Katolíckej Ludovej Jednote.

Správa Katolíckej Ludovej Jednoty o osvojom účinkovaní, vyvinutom roku 1916., ročnú zprávu poslala osvietenému pánu biskupovi päťkostolskému, ktorý na to odpovedal nasledovným prípisom uznania:

Vysokodôstojný Pán Predseda!

Zpráva Katolíckej Ludovej Jednoty o jej účinkovaní r. 1916., ktorú Vaša Vysokodôstojnosť, v sprievode veľa cteného prípisu od 31. januára poslať mi ráčil, skvelým

dôkazom je tej katolíckej mohútnej životnej sily, ktorá toto Družstvo pod oduševneným vodcovstvom Vysokodôstojnosti Vašej preniká a zabezpečuje stály jej vývin.

Zo srdca prajem, aby Katolícka ľudová Jednota, tak pod vojnou, ako aj napozatým, stále sa vyvíjala a po všetky časy zodpovedať mohla tým nádejám, ktoré katolícke obecnstvo Uhorska pútajú, ku Katolíckej ľudovej Jednote prácam.

Prijmite, Vysokodôstojný Pane, výraz úprimnej úcty mojej.

Pécs, 1. februára 1917.

Gróf Julius Zichy,
biskup päťkostolský.

Osvietený pán arcibiskup kaločský jeho Excellencii skut. vn. t. radeovi, predsedovi Katolíckej ľud. Jednoty Štefanovi Rakovszkemu poslal nasledovný prípis:

573. č.

Milostivý Pane!

S povďačnosťou vyslovujem moje vďaky za láskavé poslanie 1916. r. zprávy o účinkovaní, pod múdrym vedením Vašej Excellencie stojacej Katolíckej ľudovej Jednoty.

Sucho, jedon ku druhému složené udaje, skladajú počet o takej práci, ktorá opravde úplné uznanie zasluží z duši každého človeka. Keď nad dosiahlymi úspechami vyslovujem moju radosť, tak na Vašu Excellenciu, ako i na celú Katolícku ľudovú Jednotu hojné požehnanie prosím od Pána Boha.

Prijmite, Vysokodôstojný Pane, úprimný výraz mojej hlbokkej úcty,

Kaloča, 31. januára 1917.

Arpád Várady,
arcibiskup kaločský.

Udalosti svetovej vojny.

Tažké ztraty Talianov v gorickom grófstve. Hrdinské uhorské a rakúske čaty najnovšie zaujali viac nepriateľských zákop, zajaly 15 dôstojníkov, 650 obecných vojakov, uoristili 10 strojových pušiek, 2 prístroje ku hádzaniu mín a moho iného vélečného materiálu. — **Ztraty Talianov v dôstojníkoch.** Z cis. a král. novinarskeho válečného stánu oznamujú: Dľa súkromnej štatistiky Taliani od počiatku vojny utratili 12 generálov, 124 plukovníkov a podplukovníkov, 212 majórov, 1070 kapitánov, 956 nadporučíkov a 3449 poručíkov.

O ztratách Rusov pri Berezine na východnom bojišti Wolffova kancelária z Berlina podáva nasledovnú zprávu: Takmer od poldruha roka stojí náš front pozdĺž Bereziny. V lete takmer utonie v bahne, v zime ale zamrzne. V našich vojskách ale aj teraz žije útočivý duch, ktorý sa nezdesí ani najsilnejších, od dlhého času vybudovaných nepriateľských posícií. Dňa 6. t. m. naše landšturmové čaty s rakúsko-uhorskými spolubojovníkmi po veľkolepej delostreleckej príprave prešli pri Zaberezine cez riekú Berezinu, vtrhly do ruských posícií a s 2 zajatými dôstojníkmi, 54 mužmi, 9 prístrojmi na

hádzanie mín, s 2 stroj. puškami a iným materiálom sa vrátili do svojich zákop. Nepriateľ utrpel ťažkú ztratu. Len v časti jednej zákopy načítali sme 50 mrtvých. Že jaký veľký mravný účinok mal tento útok na nepriateľa, to sme posúdili z utekania nepriateľa zo zadnejších posícií. Ta poslanú nepriateľskú rezervu palba nášho delostrelectva rozprásila. Starostlivé pripravenie útoku malo za následok, že náš zdarný výpad sotva vyžadoval ztratu, len niekoľko našich vojakov bolo ľahšie ranené.

O západnom bojišti Nemečov proti Francúzom a Angličanom, nemecký prvý hlavný kvartiermajster *Ludendorff* podáva najnovšiu zprávu:

V zákrute Yperna a Wytschaete, tatiež od Ancre po Somme bol delostrelecký boj. 10. febr. predpoludním Angličania pri Serre útočili. Odrazili sme ich. Na severnom brehu Ancre po krátkej prestávke nasledovali nové útoky, počas ktorých pri Baillecourte utratili sme trochu priestoru. Od hory St. Pierre-Waast na sever po jednom výpade, ktorý sa v celku zmaril, v rukách Angličanov zostalo jedno úzke miesto vtrhnutia, ktoré sme zatarasili.

Medzi riekami Maas a Mosel po účinnivej delostreleckej príprave jedna naša stotina pri Flirey vnikla do posícií Francúzov až po tretiu čiaru a smalou ztratom priviedla späť 26 zajatých.

V Mezopotámii: Turecké čaty pri rieke Tigris zbily anglickú armádu.

Zprísnená vojna na mori. — Výsledok prvého týždňa.

Hága, 10. februára. Hollanskí majitelia lodí výsledok prvého týždňa zprísneného boja podmorskými loďami vyhlasujú za mimoriadny a hovoria, že Nemci potopili loď s obsahom prinajmenej 200.000 tún. Dňa 7. a 8. februára potopili 27 lodí s obsahom 60.000 tún.

Londýnska Reut. kancelária oznamuje, že anglickú osobnú parolod «*Californian*» nemecká podmorská loď potopila. Parolod za deväť minút utonula. Bolo na nej 240 osôb. 35 ľudí prišlo o život.

Strelba v snemovni.

V zasedacej sieni snemovne v stredu, 7. februára, na prvom popoludňajšom zasadnutí, keď rečnil gróf Teodor Batthyány, zarachotily tri výstrely z revolvera, ktoré prirodzene v celej snemovni vzbudily veľký ruch. Výstrely pochádzaly z gallerie druhého poschodia. Strielajúci človek bol jedon spitý vojak, ktorý počas zasadnutia zaspal a keď sa na hluk vyslancov zobudil, myslel si, že je na bojišti a že útočia Rusi, chytil Frommerovský revolver, ktorý mu na šnurke visel na boku a v nepovedomom stave trikrát jedno za druhým vystrelil z neho. Gule v rovnom smere vrazily do ohrady gallerie diplomatov na prvom poschodí na protejšej strane siene a bez sily spadly na prostred dvorany. Vojak sa volá Georg Palafalvi, má 38 rokov, je rodom z Pocsu v Biharkej st. a je kaprálom v 2. landšt. husárskom pluku.

V rozčulení prvého okamženia mysleli na útok, na ktorý sa dalo uzatvárať z tvrdošijného mlčania a ne skoršie z pomätených rečí vojaka. Kaprála zaviedli do kancelárie majordomusa snemovne, kde ho vypočuli.

— Na koho ste chceli strelit? — spýtal sa ho podpredseda snemovne Elemér Simonits.

— Nevieť — znela odpoveď.

— Teda prečo ste strieľali?

Rozčulene odpovedal, že pred vojnou bol v Amerike, odkiaľ keď sa vrátil, hneď narukoval. Za tridsať mesiacov bez pretrhnutia bol na bojišti. V stredu ráno (7. febr.) prišiel od Kribaby do Budapešti na urlaub. Od rána chodil z jednej krčmy do druhej. Najprv pil pálenku, potom víno. V snemovni sa chcel shovárať s grófom Kolomanom Tiszom, v ktorého pluku slúžil.

Gróf Koloman Tisza šiel do kancelárie majordomusa a obzrel si Palafalviho. Poznal v ňom kellnera ich dôstojníckej jedálne, ktorého však pre stále opíjanie sa skoro poslali z dôstojníckej jedálne ku frontu.

Onedlho prišiel do snemovne policajný hl. kapitán Boda, ktorý znova vypočul Palafalviho. Tento vtedy už plakal a zajakajúc sa od plaču odpovedal, keď sa ho hlavný kapitán spýtal: — Kde si sa spil?

— Na mnoho miestach som pil.

— Prečo si strieľal?

— Nevieť.

Potom ho zaviedli na policajný hlavný kapitanát, kde lekár ustálil, že je kaprál celkom spitý. Keď trochu vytrezvel, aj tu s plačom rozpovedal, že nemal žiadneho zlého úmyslu. Počas zasadnutia snemovne dlhé reči vyslancov ho uspaly. Tuť spal, ale sa na hluk vyslancov zobudil. V polosne, ako ku tomu v streleckej zákope privykol, chytil revolver a bez mierenia voslep viackrát vystrelil z neho. Myslel si totiž, že útočia Rusi. Potom sa síce vzpomäl, ale už bolo pozde.

Palafalviho policia postavila pod dozor a v záležitosti ďalej vyšetruje, v čom jej je i vojenská vrchnosť na pomoci.

Chov ošípaných.

Na jednotlivých vidiekoch našej vlasti chovajú ošípané rozličnej fajty. Vo vrchovatiných krajoch obyčajne chovajú také ošípané, ktoré sú menej háklivé a majú menšie nároky; takéto sú ku pr. slovenské alebo poľské ošípané. Tieto ošípané trpia zimu tak ako teplotu, potrebujú malo krmu a predsa donášajú dobrý úžitok. Takéto ošípané leto trávia zväčša na paši a na vytučnenie krmia ich zemiakmi, ovsom alebo trochu otrubami a šrotom, teda tým, čo sa v patričnom vrchovatom kraji rodí. Pri takomto krmení ošípané sa dosť dobre vyvinujú, ale zle tučnejú, tak že je z nich veľa mäsa, ale je málo masti. Na takých vidiekoch, kde sa aj kukurica rodí, obyčajne chovajú tak zvané masťné ošípané. Ošípaná od kukurice veľmi tučnie a preto je z nej viac masti a menej mäsa. Takéto ošípané sú na rovinách našej vlasti mangulice.

Otázka je, že aké ošípané je výhodnejšie chovať: či také, z ktorých je viac mäsa a či také, ktoré dajú viac masti? Prv, než by sme na túto otázku odpovedali, treba nám poznať vlastnosti ošípaných.

Cudzozemské ošípané, ku pr. Yorkshirské sa veľmi rýchle vyvinujú, na ťažké sa vytučnia a sú veľmi plodné, ale pri tom sú aj veľmi háklivé. Proti zime a teplote sú veľmi citlivé a len od mnoho a dobrého krmu sa dobre a rýchle vyvinujú. Keby sme cudzozemské ošípané tým chovali, čím sa chovajú mangulice, onedlho by ztratili dobré vlastnosti, tak že by ani tolko osohu nedoniesli, ako mangulice. Ošípané, ktoré sa chovajú hlavne pre mäso, sú menej pohyblivé a cez deň len za 2—3 hodiny slobodno ich nechať na paši. Takéto ošípané «z ruky» treba vychovať a preto nech ich chovajú len tam, kde majú mnoho dobrého krmu pre ne.

Ošípané, ktoré sa chovajú hlavne pre masť, ako sú ku pr. mangulice, sú veľmi beznárodné a vôbec nie sú háklivé. Tieto ošípané sa dobre pasú, s málo krmom sa uspokojia a pri tom sú výdatné. Takéto ošípané nech chovajú na takých vidiekoch, kde sa málo starajú o ošípané, bo tieto ošípané nežiadajú veľkú opateru.

Ale čo akékoľvek ošípané chováme, hlavné je, aby sme vedeli vybrať mašicu na plemeno. V prvom rade má byť zdravá, bo len tak bude mať zdravé prasce. Potom nech je plodná, rýchleho vývinu, pokojnej natures, aby sa nehrýzla s druhými. Dobrú mašicu z toho možno poznať, že má krátky rypák, široké čelo, hodný alok (podhrdie), krátke mäsité nohy a rovný chrbát. Potrebné je, aby mašica na plemeno mala veľa ceckov, bo len tak bude vstave veľa prasiec púšťať pod seba.

Keď sme už mašicu na plemeno vybrali, nasleduje párenie. Páriť vtedy možno, keď sa mašica hŕka. Cudzozemské mašice už v 5—6 mesiaci svojho života sú ku tomuto dozrelé a mangulice len v 8—9 mesiaci, ale vtedy sú ešte nevyvinuté a páriť treba ich len vtedy, keď majú rok alebo päťštvrti roka. Mašica je za štyri mesiace prasná a preto ju každý rok dvakrát možno pustiť pod samca. Keď je mašica už blízko ku opraseniu, treba ju od ostatných ošípaných oddeliť a držať v čistom a suchom chlieve. Prasnú mašicu treba dobre krmiť, bo ináč prasce v nej zle sa vyvinujú. V zime môžeme jej dávať 5—6 kilogrammov surovej repy a asi kilogramm otrub alebo zo šrotu jej dvakrát tolko treba dávať. V lete prasnej mašici postačí aj dobrá paša. Pri zlej paši treba jej dávať trochu pomýj alebo nejakého zeleného krmu. Prasce obyčajne za tri týždne cicajú, bez toho, aby aj iný krm dostávaly. Po troch týždňoch začneme ich priúčať na pevný krm. Na toto je veľmi dobrý jačmeň, z ktorého siedmym-ôsmym prascom dame denne asi trištvrté litra alebo liter. Pozdejšie naučíme ich vodu piť. Prascom, ktoré cicajú, neslobodno dávať kukuricu, bo od kukurice síce budú tučné, ale v zraste veľmi zaostanú. Prasce neodlúčme zavčasu od matky, bo tak ostanú veľmi nevyvinuté. Keď majú po jednom alebo po poldruha mesiaci a už aj na zrno zvykli, tak ich môžeme púšťať na pašu.

CHYRNIK.

Jeho Eminencia kardinál dr. Karol Hornig,
biskup vesprémsky,

najstarší rímsko-katolícky biskup v Uhorsku v piatok 9. februára ráno v 77. roku svojho života na porážku srdca vo Vespréme náhle zomrel. Barón Karol Hornig narodil sa v Budíne. Po skončení teologických štúdií bol pomocným profesorom na budapeštianskej vedeckej universite. Pozdejšie dostal sa ku knieža primasovi Simorovi, roku 1870. stal sa riadnym profesorom budapeštianskej university, r. 1882 vymenovali ho za triedneho radcu ministerstva osvety a za seardonského titulárneho biskupa. Roku 1884. dostal titul ministerského radcu, r. 1888. jeho veličenstvo vymenoval ho za vesprémskeho biskupa a roku 1912. dostal aj hodnosť kardinála. Zosnulý bol jedným z najslachetnejších ludomilov, štedrým mecénom vedy a umenia; podporovateľom chudobných a oduševneným bojovníkom katolíckych pohybov. Jeho telesné pozostatky vo Vespréme v utorok, 13. februára uložili na večný odpočinok.

Cisár Vilhelm v Piešťanoch. Nemecký cisár Vilhelm 3. februára s väčším sprievodom prišiel do Piešťan navštíviť bulharského cára Ferdinanda, ktorý sa tam lieči. Keď sa cisár z nádražia viedol do hotelu, v ktorom cár Ferdinand býva, ľud pripravil mu srdečné ovácie. V hoteli boli shromazdení náčelníci vrchností, direktorium kúpela a mnohí zotavujúci sa uhorskí a rakúski dôstojníci. Cisár oslovil každého, medzi nimi aj grófa Ludvika Tiszu, brata ministrapredseda. Potom cisár Vilhelm išiel na byt bulharského cára. Cár Ferdinand so svojím bratom sasko-koburgsko-gotským kniežaťom Filipom vo dverách privítal a srdečne pozdravil cisára. Dvaja panovníci sa za dve hodiny racili medzi štyrmi očami. Potom vo veľkej dvorane hotelu bol obed, na ktorom bol aj sprievod oboch panovníkov. Cisár Vilhelm sedel medzi bulharským cárom a kniežaťom Filipom, ktorého vyznačil rádom Čierneho orla. Cisár Vilhelm do napodobeniny uhorskej koruny v prospech uhorského Červeného Kríža vbil zlatý klinec. Pozde večer sa rozlúčil a späť odcestoval na nemecký hlavný válečný stán.

Na čo sa obracajú katolícke kňazské majetky? Kaločský arcibiskup dr. Arpád Várady v Kaloči utvoril osadu pre invalidných vojakov tejto svetovej vojny; na tej osade dá vystaviť kostol, založí faru a katolícku školu, na ktorú obetuje 500.000 korún. — Rábsky kanonik Adolf Braun daroval štátny papier v cene 10.000 korún na zaokrytie vnútorných potrieb rábskej katedrály. — Ostrihomský pralát kanonik Michal Bogisich na pensijný fond miešaného sprevokolu ostrihomskej katedrály, ktorý prítomne zo 17 členov pozostáva, složil základinu 50.000 korún.

Tažké poranenie hrdinkého Jezuitu. Táboorský division-farar, Jezuita Rupert Mayer, ktorého nemecký cisár pre hrdinské jeho chovanie sa už prvej bol vyznačil so železným krížom prvej triedy, fažko bol ranený. Granát roztrhol mu jednu nohu, ktorú mu museli amputovať niže kolena.

Stotisíc korún válečným sirotám. Teodor Dávid, cis. a kraľ. gr.-katolícky vojenský hlavný kňaz, v Košiciach zomrel. Svoj majetok, obnášajúci 100.000 korún, poručil válečným sirotám.

Vysvätený francúzsky biskup — kapitánom. Francúzske úradné noviny minule oznámily, že tulleiský vysvätený biskup, delostrelecký kapitán Coissac dostal čestný rád, bo zvláštnou obozretnosťou riadil palbu podriadenej mu batterie.

Richvaldská organizácia Kat. Ludovej Jednoty vo Spiši 28. januára vydržovala svoju tohoročnú prvú poradu, na ktorej súčasťnilo sa 50 veriacich. Prednáška bola o minuloročnom účinkovaní Jednoty a o budúcich jej úlohách, ktoré jej nastanú následkom vojny. V predošlom roku organizácia počítala 124 členov, a síce z richvaldskej farnosti 82, z Haligoviec 41 a z Veľkého Lipníka 1 (notár). Roku 1916. organizácia vydržovala šesť zasadnutí s poučnými a povzbudzujúcimi prednáškami v súvisi s vojnou. V bežiacom roku doteraz z Richvaldu blásla sa osem novtch údov.

Spišsko-novovesská (glovská) veža katolíckeho farského kostola, ktorá sa r. 1849. srútila, bola r. 1893. obnovená. Obnovenie 87 metrov vysokej, v gotickom slohu vystavenej veže stalo 84 000 korún. Novovesská veža je nielen najvyššou vežou Hornouhorska, lež aj jednou z najvyšších veží našej celej vlasti.

Dočkanie oslobodenia. Honvédske minister barón Hazai v porozumení s vojenským ministrom splnomocnil administratívne vrchnosti prvého stupňa, aby na assentifikach za súčich uznaným a ku oslobodeniu navrhnutým landšturmistom, jestli by ich narukovanie bolo na veľkú škodu verejného záujmu, národného hospodárstva alebo poľného hospodárstva, dovoľily, že by vybavenie ich oslobodenia doma dočkali. Toto dovolenie však znie najviac na šesť týždňov. Jestli by oslobodenie za tento čas nebolo vybavené, vrchnosti patričným ešte za štyri týždne môžu dovoliť doma ostať. Toto isté dovolenie možno dať aj na určený čas oslobodeným a ku ďalšiemu oslobodeniu navrhnutým landšturmistom. Takéto dovolenie nemožno dať tým, ktorí sú už vo vojenskej službe a v záujme národného hospodárstva alebo poľného hospodárstva na niekoľko týždňov dostali urlaub. Hlavných zúbanov mimo tohto ešte splnomocnili, aby landšturmistov, ktorí 29. januára tohto roku narukovali, v takom páde, keď sú vo svojom občianskom zamestnaní skutočne nenahraditeľní, navrhli k oslobodeniu na šesť týždňov.

Vyslanec vrbovského okresu zriekol sa mandátu. Krajinský vyslanec vrbovského volebného okresu Georg Rudnyánszky predsedovi pracovnej strany poslal list, v ktorom pre inkompatibilitu zriekol sa mandátu.

Rekvirovanie. V stolici tekovskej už skončili Stravovacím úradom nariadené rekvirovanie obilia. V stolici rekvirovali asi toľko obilia, koľko Stravovací úrad žiadal od stolice, totižto 500 vagónov. — Z Nitry oznamujú, že Stravovací úrad nariadil, aby v stolici nitrianskej narekvirovali 200 000 metrických centov zbožia. Rekvirovanie v stolici sa už skončilo a narekvirovali toľko obilia, koľko Stravovací úrad od stolice žiadal. Za tento skvelý výsledok predsedu Stravovacieho úradu bar. Küthy podzupanovi stolice Kar. Thuróczyemu písomne ďakoval.

Rekvirovanie dreva. Vojenské ministerstvo v stolicích zvolenskej, liptovskej, oravskej, turčianskej, abaujskej a spšskej rekvirovalo zásoby dreva v klatoch a pileného dreva. Vojenské ministerstvo o 12 percentov menej platilo za drevo, ako platil kartel a producenti dreva predsa mali pri tom dobrý zárobok. Podobné rekvirovanie stalo sa vo Fiume, kde vojenské vodcovstvo prevzalo asi 10 000 kubických metrov dreva.

Hrdinská smrť. Levočský rodák Jozef Szivi medzi ružným granátovým bojom hrdinskou smrťou zomrel na západnom bojišti.

Matrika Kéžmarku a Lubice. V Kéžmarku narodilo sa r. 1914. 201 d. tí, r. 1915. 135 a r. 1916. už len 109; oproti tomu zomrelo r. 1914 131 osôb, roku 1915. 137 a r. 1916. 141. Z lanského roku narodených bolo chlapcov 45 a dievčat 64. Dľa náboženstva bolo z narodených katolíckych 60, evanjelických 27, židovských 19, kalvínskych 2 a 1 anabaptistské. Zo zomrelých mužských bolo 69 a ženských 72. Hrdinskou smrťou zomrelo 13. — V Lubici narodilo sa vlani 48 detí (z tých 7 v Lubických kúpeľoch), a síce 24 chlapcov a 24 dievčat; katolíckych 40 a evanj. 7. Zomrelo 57 osôb (z tých v Lubických kúpeľoch 8). Hrdinskou smrťou v obrane vlasti zomrelo 5. Zo zomrelých prislúchalo k mužskému pohlaviu 23 a k ženskému 34. Manželstvá uzavrelo sa 6, katolíckych 2, evanjelické 1 a miešaných 3.

Smrteľné nešťastie na tatranskej električnej železnici. V minulé dni vyšiel sa jeden vozeň, hamač Imrich Kunai spadnul dolu, rozštiepila sa mu kosť na hlave a zomrel.

Štrnásťročný vrah. V marmarošskej stolici v obci Rókamező medzi pasením kozí povadili sa jeden 13 a jeden 14 ročný chlapec. Starší najprv drúkom a potom nožom napadol svojho kamaráta, ktorého zabil. 32 ráz pichol ho nožom. Pri vypočúvaní neukázal vrah ani najmenší strach alebo ľútosť. Výpovede jeho ukazujú na to, že kamaráta, ktorý bol jeho bratrancom, zabil na popudzenie svojej matky, aby sa nemusel deliť s úm na istom majetku.

Poklad žobráka. Z Rjegy (Fiume) oznamujú: Tu najší 69-ročný žobrák Georg Suglich náhle zomrel. Našli uňho viac vreciek peňazí, ktoré vážily 17 kilogramov. Bolo v nich 3575 ovohaliernikov, 5900 jedonhaliernikov, 2500 desaťhaliernikov, 28 strieb. jedonkorunníkov, 6 strieb. dvojkorunníkov a 5 dvojkorunových papierových bankoviek. Peniaze dostane rodina.

350 miliardov válečných trov. Teraz v Londýne vychodiaci belgický časopis «L' Indépendance» zostavil zaujímavé dáta o vojne. Dľa tohto všetky vojny vedúce mocnosti od počiatku vojny do zbrane postavily asi 50 millionov mužov. Válečné trovy — nerátajúc výdavky neutrálnych štátov — koncom r. 1916 obnášaly 350 miliardov frankov. V tomto obnose nie sú zahrnuté škody, ktoré počas vojny priemysel a obchod utrpel, tak tiež ani tie škody, ktoré utrpely na bojišti obrátené územia. Aby sme si mohli utvorit pochop o tom, že aký obrovský obnos je 350 miliardov frankov, spomenutý belgický časopis hovorí, že zlato, ktoré od vynalezenia Ameriky dosiaľ vo všetkých baniach sveta dorobili, je hodné len 83 miliardov frankov a hodnotu toho železa, ktoré od vynalezenia železníc dosiaľ na celom svete spotrebovali, možno odhadnúť na 300 miliardov frankov. Počet obyvateľstva vojny vedúcich štátov, rátajúc aj kolonie, obnáša 60 percentov celého človečenstva.

Smrť. V Popráde 20. jan. zomrel kupec Štefan Stropf, jedon z najväznejších údov obchodníckeho sveta Spiša, v 77. roku života svojho. — Ján Horváth, profesor náboženstva na levočskom kráľ. kat. hlavnem gymnasiu, po dlhom trápení v Budaapešti v Szent Istvan nemocnici zomrel v 40. roku života svojho. Nebohý kňaz spis. diecéze narodil sa v Liptove. Kaplánom bol v Markušovciach, v Ružomberku a vo Spišských Vlachoch. Ako profesor náboženstva účinkoval v Levoči za 10 rokov. Večná mu pamäť! Boh ho osláv!

V likavskom (Liptov) gazd. potravnom a úvernom spolku na piatu uhorskú válečnú požičku značili 17.000 korún.

Zmiznul. Ondrej Dayka, bývalý chorľavý pedell spišsko-novoveského hl. gymnasia, ktorý bol posledne kupelným dozorcem v Matlárháze, 27. decembra pod Vys. Tntrami bez stopy zmiznul. Všetko na to poukazuje, že večer poblúdlil v lese a tam tragickým spôsobom zahynul.

Turecké vyznačenie. Turecký sultán Jozefovi Kosákovi, firerovi 9. honv. peš. pluku, udelil vyznačenie železného polmesiaca na stužke červenej.

Po ôsmych rokoch doručená pohľadnica. Zo Sabadky oznamujú, že keď tamojší poručici Fridrich a Konstantin Tesár r. 1909. boli v Sarajeve, jedna príbuzná z obce Nagyácsfalu v stolici Győr poslala im pohľadnicu, ktorá dľa poštového razíka 3 mája roku 1909. bola daná na poštu. Keď svetová vojna vypukla, aj dvaja poručici dostali sa na bojište. Prebojovali ťažké, krvavé boje, boli povýšení za nadporučíkov a teraz, v januári tohto roku poľná pošta č. 150. doručila im pohľadnicu, ktorá blizo osem rokov blúoila sem i tam.

Porazil ho alkohol. Spišsko-belanskeho furmana Michala Rezníčka, ktorý sa napil z čistého špiritusu, ktorý mal viezť na stanicu, porazilo.

Porazilo ju medzi skiovaním. V Tátraszélplaku 21. jan. medzi skiovaním porazilo na srdce kupelného hosta Irmu Kunschovú.

Svrblavosť
svrab,
hostec,
nemocekože,
staré rany

stolné lieči zákon m Borovičková masť.
chránený prostriedok
Nešpini a je zcela bez zápachu. Malý téglik 3 koruny, veľký
téglik 6 korún, rodniný téglik 9 korún s úpravou upotre-
benia. Deraba:

Alexander Gerő, Iekárnik Nagykorös 40.

8 halierov

(na 1. poštovú
dopisničku) sto-
jí Vás môj, hla-
vný cenník,
ktorý na žia-
tosť pošle sa
vám bezplatne.

Prvá dieňna hodin

Ján Konrad
cis. a kr. dvorný zásielca
Brüx číslo 1544. (Čechy).

Nickel alebo oceľové
anker hodinky K 6, 7,
8 Hodinky pamiatky na
vojnu nickel alebo oce-
ľové K 11, 12. Armádne
radium hodinky nick-
ľové alebo oceľové K
12. Massivne strieborné
Roskopf anker remon-
toir hodinky K 19, 20
Budičky a hodiny k
postaveniu v najväčšom
výbere a za lacné ceny.
3 rokov záruka na
písme. Zásielka s poš-
tovou dobierkou. Žiadne
risiko zámena dovolená
alebo návrat peňazi

Bezplatne
na žiadosť
každý dostane
môj hlavný
cenník.

ktorý obsa-
huje veľký
výber kaž-
dého druhu
hudobných

nástrojov Žacke a kon-
certové husle K 8.60,
9.60, 10.80, 12.50, 16.50,
22.50, 28.50 a vyše.
Dobré harmoniky so
školkou ku zdarma se-
banku, dľa veľkosti K
8.60, 10.50, 11, 15, 20,
po K 150. Zámena
dovolená alebo návrat
peňazi. Zasielka s po-
štovou dobierkou

vývozný dom

Ján Konrad

cis. a kr. dvorný zásielca
Brüx číslo 1545.
(Čechy)

53 rokov v obchode, vyskúmane dobrá osada na kosy.
Nikto nikdy nemal lepšej kosy, ako je naša

Bazilika zlato-kosa.

Nesľubujeme nebo a zem, každému ale, kto s dôverou obráti sa ku nám, pošleme takú trvan-
livého ostria zlatú kosu, za ktorú nas požeňovať bude. Tieto kosy už od 52 rokov rozposielame
najväčším pántvam a mnoho tisíc hospodárom. Zárukou dobre stojíme za každú kosu a nesod-
povedne zameníme zdarma. — Cena jednej **Bazilika zlatej kosy** s poštovou dobierkou:

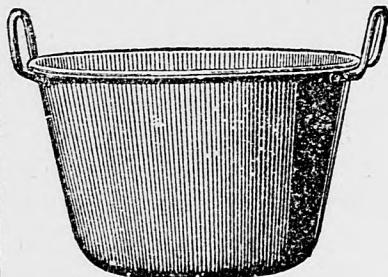
70 75 80 85 90 95 100 110 cm.

Cena 1 kosy 3.30 3.40 3.70 3.60 3.70 3.80 3.90 4.— kor.

1 kusa karborundum osielky medzi jestvuťic mi najlepšej, cena 1.10 korún. Sberateľom kôs
ku zvláštnemu povšimnu ľu: ri každej kúpe 10 kusov, 1 kos pošleme zdarma. Pri kúpe 5
kusov alebo o ri inom poštovom obj dnaní vo výške 20 korún, poštové porto my paimé.
Niže tohoto obnosu 1.5 korún o našajúc poštové porto plati kupec K od oúčaníu je čím
skorej objednať si kosy, bo pozdejšie s tva ľudú s dostanú. Obrázkový náš cenník na žiadst
posielame zdarma. K dostaniu u: **Jozef Marosi a Syna Eszergom, 15.** číslo.
53-er čna osada na kosy a veľký o chodný dom.

Z vnútra a zvonku cinkovaný

Nehrdzateľný oceľový kotál

takej trvácnosti, ako kotál modený,
ba má väčšie prednosti, ako tento,
bo čo do stálosti a pevného vyhoto-
venia vydrží každú konkurenciu.

Priemer v centim.	Prázd.obsah v. litroch	Váha v. kilogr.
40	35	5
44	40	6
48	50	7
52	55	9
56	65	10
62	80	13
68	100	14

Cena 3.20 kor. po kgr.

K objednaníu: u **Pavel Sohr** obvodu oceľového tovaru
Somogyszil.

Zásielky s poštovou dobierkou, pri objednaní od každého kusa
treba poslať 5 korún závdavku. Cieľunajprimeranejšie je objednávký
prevádzať na poštovej ponkázke. Objednávatel presne a zreteľne vypísať
má meno, udať bydlu, o. poštu a železničnú stanicu.

Lahké, lež pevné

pluhy s oceľovým hriadelom

pre menšie hospodárstva.

Tieto oceľové pluhy opatrené s károu k postaveniu, sebavoditkom,
s hriadelom a pluhovou hlavou z čistej ocele, sú tichej a istoj chodby, pôdu
kypria náležte a nechávajú po sebe čisté brázdy.

Ponevác každá ich čiastka zhotovená je z najvýbornejšej ocele,
vzdor lahkej ich váhe sú veľmi pevné a trvácé.

Zapraž v járme nevysilujú! — Orú v hĺbke 5—15 cm.

S károu, náhradným oračným železom a šraubovým kľúčom.

Pre strednú pôdu vo váhe asi 70 kg. cena

115 korún.

Pre ťažkú pôdu, vo váhe asi 75 kg. cena

120 korún.

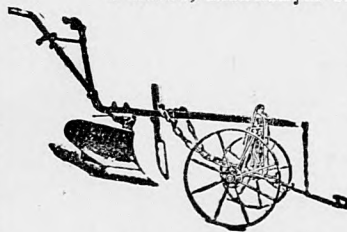
Pevné a lacné brány 2-dielné, vo váhe 42 kg.

cena 65 korún.

Pri objednaníach prosíme o závdavok 25 K

Náš cenník na každý pád treba si pýtať.

K dostanu v:

Jozef Marosi a Syna

veľkého obchodu dome kôs a železného tovaru, **Eszergom 15.**

Oznamy prijíma administrácia

„Krest'an“-a

Budapest, VIII., Szentkirályi-u. 28